

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:811.161.2]:004.77(045)
DOI: 10.31652/2412-1142-2023-67-5-14

Безлюдний Олександр Іванович

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри англійської мови та методики її навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
ORCID ID 0000-0001-5191-4054
bezludniy_oi@ukr.net

Лукіянчук Інна Володимирівна

викладач кафедри української мови та методики її навчання,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна
ORCID ID 0000-0002-9786-1450
inna.lukiianchuk@ukr.net

РОЛЬ ОСВІТНІХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. У статті розкрито роль освітніх інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів української мови і літератури, місце освітніх інтернет-ресурсів у навчанні української мови. Висвітлено можливості web-технологій у тестуванні рівня володіння українською мовою або темою, без участі або за участю викладача, що скорочує час перевірки результатів. Виділено основні методичні функції, що реалізуються засобами освітніх інтернет-ресурсів щодо української мови: первинні (інформативна, тренувальна, контрольна-корекційна), другорядні (комунікативна, організаційно-стимулююча). Встановлено, що функції освітніх інтернет-ресурсів як інструмент діяльності викладача засновані на його можливостях точної реєстрації фактів, зберігання та передачі значного обсягу інформації, групувань та статистичної обробки даних; як інструменту підтримки професійної діяльності викладача української мови дозволяє не тільки більш ефективно працювати з навчальними матеріалами, а й оптимізувати освітній процес шляхом систематичної реєстрації його параметрів та створення банку даних по кожному конкретному здобувачу освіти та групі загалом (відомості про вихідний рівень знань, результати поточного контролю, середній бал, дані про переважний темп роботи тощо); як засіб технічної підтримки діяльності викладача освітні інтернет-ресурси відкривають широкі перспективи у вдосконаленні організації процесу навчання, оскільки деякі організаційні форми навчального процесу не можуть бути реалізовані без застосування комп'ютера; як інструмент навчально-пізнавальної діяльності забезпечує максимальну підтримку при оволодінні мовою, що дозволяє здобувачу перейти до раціональніших форм навчання, усуває розрив між отриманням знань та їх дійсним засвоєнням. Визначено переваги використання викладачем освітніх інтернет-ресурсів. Встановлено, що здобувачі на заняттях української мови можуть застосовувати освітні інтернет-ресурси відповідно до своїх індивідуальних потреб на різних етапах роботи та в різних якостях. Визначено переваги використання освітніх інтернет-ресурсів для самостійного опрацювання навчального матеріалу порівняно з аудиторними заняттями з викладачем.

Ключові слова: освітні Інтернет-ресурси, web-технології, підготовка, майбутні учителі, українська мова і література, навчання української мови, методичні функції, освітній процес, професійна діяльність.

1. ВСТУП

На сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні пріоритетну роль відіграє впровадження освітніх Інтернет-ресурсів та інноваційних методів у навчальний процес. Інтернет-ресурси стають визначальним чинником соціально-економічного прогресу країн, спільнот та окремих людей. Водночас упровадження сучасних технологій в освіту залежить від вирішення спільних проблем та тенденцій розвитку інфраструктури країни, підготовки кваліфікованих фахівців у сфері застосування web-технологій.

Інформатизація вищої освіти – реалізація комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців шляхом розширення сфери використання web-технологій у навчальній та науково-дослідній роботі, в управлінні освітнім процесом. Усвідомлення фундаментальної ролі інформації в суспільному розвитку та темпи зростання інформатизації навчання зумовили необхідність використання засобів Інтернет-ресурсів у освітньому процесі.

У останні роки термін «web-технології» часто використовується як синонім до терміну «цифрові технології», оскільки всі web-технології пов'язані із застосуванням комп'ютера. Проте, він набагато ширший і включає в себе «цифрові технології» як складову, а web-технології, засновані на використанні сучасних комп'ютерних та мережевих засобів, утворюють термін «інтернет-ресурси».

Web-технології – це широкий спектр цифрових технологій, що використовуються для створення, передачі та розповсюдження інформації та надання послуг (комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, телефонні лінії, стільниковий зв'язок, електронна пошта, стільникові та супутникові технології, мережі бездротового та кабельного зв'язку, мультимедійні засоби, а також інтернет).

Під Інтернет-ресурсами розумітимемо сукупність методів та технічних засобів збору, організації, зберігання, обробки, передачі та подання інформації, що розширюють знання майбутніх фахівців та розвивають їм можливості з управління технічними та соціальними процесами.

Освітні інтернет-ресурси мають значні інформаційні можливості та надають не менш вагомі послуги. Комп'ютер з відповідним програмним забезпеченням та засоби телекомунікації разом з розміщеною на них інформацією входять до тієї групи засобів інтернет-ресурсів, за допомогою яких ми не тільки дізнаємося про проблеми, що відбуваються навколо нас, але й отримуємо додаткову інформацію, відкриваємо нові горизонти, поповнюємо багаж знань, необхідних для вивчення української мови і літератури (Р. Гуревич [2], Г. Дегтярьова [4], Д. Запорожець [6], Н. Римар [15]).

Застосування освітніх інтернет-ресурсів у вивченні української мови і літератури сприймається як інноваційний підхід у побудові процесу навчання та підготовки здобувачів до професійної діяльності. Це пов'язано з тим, що саме інформатизація та застосування сучасних web-технологій є тією можливістю, яка допоможе створити нову систему освіти.

Оскільки система вищої освіти як соціальний інститут суспільства виконує соціальне замовлення, то вона постає як об'єкт соціального управління державою, яка визначає її цілі та функції, здійснює фінансування, задає правові рамки її діяльності, розробляючи та проводячи ту чи іншу освітню політику. У рамках цієї політики на державному рівні мають розроблятися та прийматись відповідні державні програми, а також концепції розвитку та реформування системи вищої освіти.

Упровадження та розвиток сучасних інтернет-ресурсів у галузі вищої освіти сприяє підвищенню освітнього рівня шляхом використання в освітній діяльності сучасних web-технологій; отримання широкого доступу до інформації, що зберігається у будь-якому місці планети; розвитку системи дистанційної освіти; розроблення та використання нових ефективних методик навчання.

Відтак, ставиться завдання якісної зміни всього інформаційного середовища системи вищої освіти, уявлення можливостей як прискореного, прогресивного розвитку кожної особистості, так і зростання сукупного суспільного інтелекту.

Постановка проблеми. Нині сучасні освітні інтернет-ресурси можна широко використовувати в процесі навчання різних дисциплін. На відміну від початкової та середньої освіти впровадження та застосування освітніх Інтернет-ресурсів у галузі вищої освіти відбувається в Україні досить активно. За останні роки в країні практично вирішено проблему інформатизації ЗВО, в яких є сучасні комп'ютери, електронні дошки, електронні бібліотеки, електронні підручники, аудиторії з комп'ютерами, підключеними до інтернету.

У зв'язку з тим, що в даний час поглиблюються процеси інформатизації освіти, оновлення процесу навчання має полягати у широкому використанні освітніх інтернет-ресурсів, які мають значні можливості подачі навчальної інформації за допомогою сучасного комп'ютера з програмним забезпеченням, засобів мультимедіа та web-технологій.

Під час дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» значна кількість годин відводиться на самостійну роботу, що потребує реорганізації навчального процесу. Вона полягає, з одного боку, у докорінній перебудові способу читання лекцій, а з іншого, – у полегшенні самостійного доступу здобувачів до е-підручників та е-навчальних посібників. Усе це приводить до зміни вимог до вивчення української мови. Вищезазначене неможливо реалізувати у межах традиційної методики викладання цієї дисципліни. Це означає, що методи, які використовувалися до цього часу, повинні бути суттєво оновлені.

Сьогодні потрібні сучасні методи навчання, які полегшували б і прискорювали б передачу знань здобувачам, активізували процес засвоєння ними знань, навчали прийомам самостійної роботи з навчальним матеріалом, підвищували продуктивність навчальної роботи як викладача, так і здобувача. Використання освітніх інтернет-ресурсів у закладах вищої освіти дозволить надати інформації таку форму, завдяки якій вона швидше і краще сприймається або буде більш придатною для використання в тих чи інших конкретних освітніх цілях.

Актуальність вирішення завдання впровадження сучасних освітніх Інтернет-ресурсів у процесі навчання, недостатня дослідженість її теоретичних та методологічних аспектів, наявність значних перспектив та значущість для подальшого розвитку web-технологій загалом зумовили необхідність розкриття ролі освітніх Інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів української мови і літератури та їх вплив на якість їх підготовки.

Ступінь вивченості проблеми. Теоретичним, методологічним та практичним питанням інформатизації освіти присвячені численні дослідження учених-педагогів. Дослідженням піддавалися такі аспекти інформатизації освіти: теорії інформатизації суспільства та освіти – Р. Гуревич [2] В. Матяш [11], І. Смирнова [17] та ін., роботи щодо формування інформаційної компетентності особистості – А. Киналь [7], О. Кучерук [8], С. Процька [14]; Інтернет-технології в освіті – О. Єрмакова [5], А. Кушнір [9], Н. Луцан [10], О. Мхитарян [12].

Проблемам інформатизації освіти в навчанні української мови присвячені роботи вчених Ю. Балуєва [1], О. Месєвря [3], Г. Дегтярьова [4], Д. Запорожець [6], О. Потапенко [13], О. Семиног [16].

Проте безпосередньо проблеми використання освітніх інтернет-ресурсів у процесі навчання української мови і літератури в закладах вищої освіти в сучасній педагогічній науці досліджені недостатньо. Найважливішим у цьому питанні є підготовка здобувачів з пошуку, аналізу та використання інформації як найважливішого життєвого ресурсу. Тільки спеціальна підготовка та інформаційна освіта гарантують майбутньому вчителю української мови і літератури реальний доступ до інформаційних ресурсів та культурних цінностей, зосереджених в архівах, бібліотеках, музеях, навчальних та наукових закладах світу.

Мета статті: розкрити роль освітніх Інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів української мови і літератури.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Процес навчання української мови є складною системою, що постійно розвивається, а його інформатизація допомагає полегшити доступ до знань та скоротити час вивчення мови. На даний момент існує значний вибір мультимедійних продуктів, інтернет-сторінок, що містять інформацію, необхідну для вивчення української мови, електронних підручників, баз даних з тематичними текстами та вправами. Однак велика кількість джерел ускладнює пошук необхідної інформації. Не кожен викладач може розібратися з наявними мультимедіа програмами та включати їх у процес навчання.

Засоби освітніх Інтернет-ресурсів та навчальні мультимедійні програми, що використовуються під час опанування української мови, які пропонує ринок, недостатні, щоб відповідати завданням викладача та потребам здобувача. У кожному ЗВО навчання української мови здійснюється по-різному залежно від спеціальності, глибини вивчення української мови, рівня оволодіння нею, завдань викладача. Отже, створення системно-тематичного мультимедіа комплексу є актуальною проблемою. Висвітliamo декілька питань: яке місце посідають освітні інтернет-ресурси під час навчання української мови; які методичні функції можуть виконувати сучасні освітні інтернет-ресурси під час навчання української мови?

Щодо першого питання існує безліч думок про те, чи необхідно використовувати сучасні освітні Інтернет-ресурси в процесі навчання української мови. Одні дослідники вважають, що сучасні web-технології повинні замінити викладача (О. Єрмакова [5], Д. Запорожець [6]), інші стверджують, що ніякі технології не здатні подати матеріал так, як це здійснює викладач, вони мають бути допоміжним засобом, як будь-який інший технічний засіб навчання чи підручник (А. Киналь [7], О. Кучерук [8], Н. Луцан [10], О. Потапенко [13] та ін.).

Сучасні web-технології мають низку переваг: у них поєднуються відео-аудіо інформація, текстова інформація, можливість запису власного голосу та подальшої самокорекції мови. Вони надають значні можливості тестування рівня володіння українською мовою або темою, без участі або за участю викладача, що скорочує час перевірки результатів.

Видіliamo основні методичні функції, що реалізуються засобами освітніх інтернет-ресурсів щодо української мови:

1. Первинні: інформативна – основною перевагою комп'ютера є можливість зберігання та переробки значних обсягів інформації, тому персональний комп'ютер широко використовується у процесі навчання мови як інформаційна система; тренувальна – застосування мультимедійних навчальних програм для тренування з метою набуття знань, умінь та навичок з української мови, (відзначаються навіть деякі переваги порівняно з викладачем у процесі тренування та закріплення навчального матеріалу - необмежена кількість часу, повна неупередженість, об'єктивність та безмежне терпіння); контрольно-корекційна – застосування комп'ютерних тестів для поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності дає такі переваги: реалізація диференційованого та індивідуального підходів в умовах проведення фронтального контролю, здійснення зворотного зв'язку, здійснення вимоги максимальної об'єктивності контролю, скорочення тимчасових витрат за проведення контролю, звільнення викладача від трудомісткої роботи з опрацювання результатів контролю.

2. Другорядні: комунікативна – можливе спілкування в чатах у мережі «Інтернет»; організаційно-стимулююча – засоби освітніх Інтернет-ресурсів є стимулюючим чинником.

Ці переваги сприяли широкому поширенню контролюючих програм та включенню модулів контролю до більшості мультимедійних програм навчання, які передбачають автоматичне виконання таких операцій: прийняття та розпізнавання відповіді здобувача; аналіз та визначення правильності відповіді; запам'ятовування результату та/або повідомлення про нього здобувачу; професійна підтримка діяльності викладача засобами

освітніх Інтернет-ресурсів як інструменту діяльності здійснюється з використанням спеціальних засобів, створюваних для цієї мети. До таких засобів належать мультимедійні навчальні програми та мережа «Інтернет» (Р. Гуревич [2], І. Смирнова [17]).

Як інструмент діяльності викладача та здобувачів освітні інтернет-ресурси застосовуються у навчальному процесі з української мови, насамперед для отримання інформаційної та технічної підтримки. Крім того, викладачі можуть використовувати їх як інструмент професійної діяльності.

Функції освітніх інтернет-ресурсів як інструмент діяльності викладача засновані на їх можливостях точної реєстрації фактів, зберігання та передачі значного обсягу інформації, групування та статистичної обробки даних. Це дозволяє застосовувати їх для оптимізації управління навчанням, підвищення ефективності та об'єктивності навчального процесу за значної економії часу за такими напрямками: отримання інформаційної підтримки, діагностика, реєстрація та систематизація параметрів навчання, робота з навчальними матеріалами (пошук, аналіз, добір, оформлення, створення); організація колективної роботи; здійснення дистанційного навчання.

У процесі роботи з навчальними матеріалами освітні Інтернет-ресурси надають викладачеві різноманітні види допомоги, які полягають не лише у спрощенні пошуку необхідних відомостей під час створення нових навчальних матеріалів за рахунок використання систем довідково-інформаційного забезпечення, а й у оформленні матеріалів для навчання (текстів, рисунків, графіків), а також в аналізі наявних методичних розробок.

Автоматичний аналіз, відбір та прогнозування ефективності навчальних матеріалів є важливими напрямками використання освітніх інтернет-ресурсів як інструменту інформаційної підтримки діяльності здобувачів. Викладач може не тільки проводити відбір матеріалів для навчання (складати лексичні та граматичні мінімуми, відбирати тексти та вправи), але також аналізувати тексти та навчальні посібники.

Процедура та техніка складання словників за допомогою мультимедійних програм є досить відпрацьованою та надійною, а програми такого типу набувають все більшого поширення (докладний опис таких програм можна знайти в мережі Інтернет). Виокремлення внаслідок цифрової обробки вибіркової сукупності текстів та впорядкованих за різними критеріями лексичних одиниць є основою для вирішення комплексу лінгводидактичних завдань: складання граматичних довідників, розробка лексичних мінімумів тощо (О. Мхитарян [12], О. Потапенко [13], С. Процька [14]).

Існують спеціалізовані програми аналізу тексту, у яких комп'ютерні програми виступають у ролі експерта. Вони допомагають користувачеві-викладачеві відбирати та аналізувати навчальні матеріали. Як приклад можна назвати Microsoft Word, у якій передбачені такі етапи аналізу тексту: підрахунок кількості букв, слів, довгих слів (більше шести букв), фраз; встановлення середньої довжини слів та фраз; виявлення структури пропозицій; визначення рівня складності тексту.

Подібні системи здатні класифікувати тексти для навчання за параметром їх «читабельності», оскільки вважається, що чим більше текст містить довгих слів і фраз, а також дієслів у пасивній формі, тим він є менш «читабельний». Тому бажано надавати перевагу дієсловам активного стану над пасивними дієсловами.

Крім розробки друкованих навчальних матеріалів, засоби освітніх інтернет-ресурсів дозволяють викладачам української мови, не займаючись програмуванням, самотійно створювати нові мультимедійні навчальні програми. Для цього існує декілька можливостей: модифікація та доповнення баз даних відкритих мультимедійних навчальних програм, та використання авторських чи генеративних програм. Програми називають генеративними, оскільки вони самотійно генерують мультимедійні навчальні програми з мовного матеріалу, що вводиться викладачем. Робота викладача з генеративними мультимедійними програмами проходить у діалоговому режимі і зводиться до відповідей на запити: «введіть пропозицію», «введіть правило», «введіть текст» та ін.

До основних типів генеративних мультимедійних навчальних програм відносяться: тести з використанням техніки множинного вибору (з єдиним чи декількома варіантами правильних відповідей); тексти з перепустками (з різними можливостями надання підтримки користувачеві); лінгвістичні ігри (Месєвря [3], Г. Дегтярьова [4]).

Застосування освітніх інтернет-ресурсів як інструменту підтримки професійної діяльності викладача української мови дозволяє не тільки більш ефективно працювати з навчальними матеріалами, а й оптимізувати навчальний процес шляхом систематичної реєстрації його параметрів та створення банку даних по кожному конкретному здобувачу та групі загалом (відомості про вихідний рівень знань, результати поточного контролю, середній бал, дані про переважаючий темп роботи тощо). Системи врахування та аналізу помилок здобувачів, які передбачені у багатьох комп'ютерних навчальних програмах чи наявні у вигляді окремих програм, дають можливість виявити динаміку і закономірності процесу навчання під час експериментального педагогічного дослідження та дозволяють спростити роботу з організації навчального процесу. Нині все більшого поширення набувають комп'ютерні системи діагностики здібностей, призначені для визначення ступеня професійної придатності здобувачів до вивчення української мови.

Як засіб технічної підтримки діяльності викладача освітні інтернет-ресурси відкривають широкі перспективи у вдосконаленні організації процесу навчання, деякі організаційні форми навчального процесу не можуть бути реалізовані без застосування комп'ютера. Тільки локальні освітні інтернет-ресурси дають можливість організувати в режимі реального часу колективну творчу роботу над спільним проектом здобувачів із різних закладів освіти. Процес колективної творчості дозволяє не тільки підвищити рівень мотивації до вивчення української мови, але й зробити завдання, наприклад, з навчання писемного мовлення, справді комунікативним. Іншою специфічною інформаційною формою освіти є дистанційне навчання, перевагою якого є можливість вивчати українську мову з викладачем особам з особливими освітніми потребами.

Отже, застосування освітніх інтернет-ресурсів як інструменту діяльності викладача забезпечує звільнення від рутинної роботи, можливість постійного вдосконалення навчальних матеріалів, оперативного контролю над перебігом навчального процесу щодо конкретного здобувача або групи у цілому, запровадження нових організаційних форм навчання.

Щодо здобувача освітні інтернет-ресурси можуть виконувати функції: викладача, експерта, партнера по діяльності, інструменту діяльності.

Здобувачі на заняттях української мови можуть застосовувати освітні інтернет-ресурси відповідно до своїх індивідуальних потреб на різних етапах роботи та в різних якостях.

Завдяки можливостям реалізації функцій викладача освітні інтернет-ресурси використовуються в процесі самостійної та індивідуальної роботи здобувачів, в ході автономного вивчення мови, з метою заповнення прогалин у знаннях. У цій ситуації використовуються тренувальні та навчальні мультимедійні програми, які спеціально створюють з освітньою метою. Під час самостійної роботи з мультимедійними навчальними програмами здобувач може отримати навчальне завдання, запитати додаткову інформацію, необхідну для його виконання, усвідомити спосіб виконання завдання, ввести відповідь, отримати аналіз та оцінку відповіді.

Можна відзначити низку переваг використання освітніх інтернет-ресурсів для самостійного опрацювання навчального матеріалу порівняно з аудиторними заняттями з викладачем: необмежений час роботи, що визначається потребами здобувача, вільний режим роботи (вибір часу роботи, визначення пауз у роботі та темпу засвоєння матеріалу); виключення впливу суб'єктивних факторів у роботі (відсутність упередженості до будь-кого із здобувачів, оцінювання відповіді на основі чітких критеріїв без порівняння з результатами роботи інших здобувачів, необмежене терпіння, нерозголошення недоліків роботи).

У процесі написання текстів значного обсягу освітні інтернет-ресурси використовуються як партнер по діяльності та одночасно інструмент інформаційної та технічної підтримки.

Застосовуючи освітні інтернет-ресурси, здобувачі: вводять нову текстову інформацію за допомогою клавіатури або використовують підготовлені матеріали, сканують або вводять їх у нові файли з флеш-карт, отримують доступ до широкої інформації українською мовою завдяки довідково-інформаційним системам та мережам; оформляють, редагують та вдосконалюють письмові роботи за допомогою програм типу «редактор тексту», спелерів та шаблонів документів, працюють з інтерактивними програмами створення текстів та системами автоматичної переробки тексту (реферування, анотування тощо), систематизують та доповнюють текстову інформацію таблицями, графіками, діаграмами та рисунками.

Головним призначенням освітніх інтернет-ресурсів як інструменту навчально-пізнавальної діяльності є забезпечення максимальної підтримки оволодіння мовою, яка дозволяє здобувачу перейти до раціональніших форм навчання, усуває розрив між отриманням знань та їх дійсним засвоєнням. Здобувачі використовують освітні інтернет-ресурси як інструмент діяльності не лише для отримання інформаційної та технічної підтримки, але також для організації дистанційного навчання української мови за допомогою інтернет-мережі.

Освітні Інтернет-ресурси дозволяють реалізувати різні форми міжособистісного опосередкованого спілкування українською мовою: усна контактна комунікація (телеконференції) та письмова дистантна комунікація (електронна пошта); індивідуальне спілкування (особисте листування) та групове спілкування (дошка оголошень).

Лише сучасні освітні Інтернет-ресурси дозволяють реалізувати дистанційне навчання, яке успішно здійснюється як у межах окремих міжуніверситетських програм, так і в масштабах багатьох закладів освіти. Найбільш поширеними інтернет-ресурсами, що використовуються з метою дистанційного навчання, є: телематичні засоби (інтерактивне телебачення) з використанням кабельних телевізійних мереж; регіональні та глобальні інтернет-мережі; мультимедійні навчальні програми on-line.

Можна зробити висновок, що застосування освітніх інтернет-ресурсів у процесі оволодіння мовою створює умови для спілкування, забезпечує широкий доступ до інформації та допомагає у самостійному вивченні української мови.

Для зручності використання освітніх Інтернет-ресурсів здобувачами та викладачами пропонуємо об'єднати їх наскільки це можливо в рамках однієї програми. Якщо це великі мультимедіа програми, то розписати на теми, який граматичний, лексичний чи фонетичний матеріал можна знайти у цій програмі, які вправи надає даний продукт. Якщо це фільми, вказати можливі способи роботи з фільмом та приписати його до певної лексичної теми. Якщо це різні тести (лексичні, граматичні, аудіювання, відеотести), то зробити базу даних тестів з можливістю простежувати результати роботи над ними. У результаті: включення та систематизація всієї можливої текстової, графічної, аудіовідеоінформації, корисної для вивчення різних аспектів української мови як практичних, так і теоретичних, допоможуть викладачеві скоротити час для підготовки до заняття, використовувати переваги мультимедіа технологій, а здобувачу самостійно підвищити рівень знання української мови, виконуючи вправи, тести та завдання.

На даний момент на ринку представлений значний вибір мультимедійних програм, спеціалізованих, професійних, призначених для навчання української мови. Практика показує, що використання мультимедійних засобів щодо української мови дає якісні результати з розвитку самостійної роботи здобувачів. Відбувається інтеграція таких курсів як інформатика, педагогіка, психологія, історія та культура країни.

Визначимо переваги, що відкриваються для викладача, який використовує освітні інтернет-ресурси у своїй роботі: побудова власної творчої лабораторії; можливість відчувати кожного здобувача, наблизитись до його навчальних проблем, вибрати форму допомоги; переорієнтація з ролі інформатора на роль консультанта; можливість переходу стандартної діяльності на творчий рівень; зниження фізичної напруги викладача; можливість обміну досвідом без урахування відстаней та економічних проблем; підвищення ефективності роботи (Д. Запорожець [6]).

Останнім часом спостерігається інтенсивність участі викладачів у освоєнні освітніх інтернет-ресурсів, оскільки вони дозволяють удосконалювати роботу з підготовки та застосування дидактичних матеріалів, методичних розробок, застосовувати інтегровані курси, використовувати гнучку систему оцінки знань здобувачів, ставити та спільно з ним вирішувати поставлені завдання.

Переваги освітніх Інтернет-ресурсів для здобувача є очевидними: зняття комплексу «страху незнання», оскільки діяльність переноситься з громадської сфери на особисту; новий механізм взаємодії з викладачем (самостійно-консультативний); включення функції самоконтролю та самооцінки; досвід навчального діалогу (у групі); формування активного пізнавального мотиву через включення «механізму успіху»; підвищення ефективності навчання.

Отже, освітні Інтернет-ресурси створюють умови для наближення змісту освіти, обсягу знань, умінь, навичок, а також темпу їх засвоєння до особистості здобувача, що дозволяють реалізувати особистісно-диференційований підхід у навчанні української мови. Крім того, вони змінюють деякі функції та роль суб'єктів (здобувач та викладач) освітнього процесу.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивчення досвіду використання освітніх інтернет-ресурсів з метою навчання української мови, а також теоретичні дослідження з проблем інформатизації вищої освіти дозволяють констатувати, що їх використання у навчальному процесі є пріоритетним напрямом освіти.

Аналіз науково-педагогічної літератури щодо проблеми застосування освітніх інтернет-ресурсів у навчанні та аналіз практики підготовки майбутніх фахівців дозволяє стверджувати, що їх застосування розглядається як одне із пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх фахівців. Проте, незважаючи на високу потребу у застосуванні освітніх інтернет-ресурсів у процесі навчання української мови, цілеспрямовано такий процес не організується, не забезпечується інтеграція змісту дисциплін в аспекті застосування web-технологій; використання освітніх інтернет-ресурсів майбутніми учителями української мови відбувається стихійно; здобувачі зазнають труднощів, пов'язаних з пошуком навчальних сайтів з української мови, електронних словників, електронних підручників; поточний стан інформатизації освіти потребує постійного розширення сфер застосування освітніх інтернет-ресурсів у процесі навчання.

Розглядаючи педагогічні аспекти проблеми інформатизації освіти та результати досліджень у цій галузі психологів та методистів, слід констатувати, що в процесі вивчення української мови за допомогою освітніх інтернет-ресурсів, основною вимогою до їх застосування у навчальному процесі та умовою успішності цього застосування є чітка пропорційність мети навчання, фізичних та психічних можливостей здобувачів та технологій, що застосовуються у навчанні. Довготривалий позитивний ефект у навчанні української мови з використанням освітніх інтернет-ресурсів досягається в умовах підвищення рівня підготовки здобувачів до застосування web-технологій; розроблення та впровадження у практику роботи ЗВО освітніх інтернет-ресурсів; створення необхідної матеріально-технічної бази для використання освітніх інтернет-ресурсів у діяльності ЗВО; підвищення ефективності освітнього процесу та роботи викладачів, істотного поліпшення на цій основі якості підготовки здобувачів.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне вирішення проблем використання освітніх інтернет-ресурсів у навчанні української мови у ЗВО. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті педагогічних умов використання освітніх інтернет-ресурсів у підготовці майбутніх учителів української мови і літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Балуєва Ю. В. Форми та методи застосування мультимедійних засобів навчання на уроках української мови в старших класах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Педагогічні науки. 2011. № 21. С. 11–19.
- [2] Використання інформаційних ресурсів у професійній підготовці майбутніх учителів: досвід, проблеми, перспективи / Гуревич Р., Гордійчук Г., Коношевський Л., Коношевський О., Соловей В. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип. 65. С.5–20.
- [3] Використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні української мови і літератури : посіб. для вчителя / за ред. О. Месевря, С. Січкара. Черкаси : ЧОППОПІ, 2012. 60 с.
- [4] Дегтярьова Г. А. Використання Інтернет-ресурсів як засобу формування мовної культури особистості. Вісник Глухівського державного педагогічного університету. 2009. Вип. 13. С. 230–234.
- [5] Єрмакова О. П. Артскладова STEAM-освіти на уроках літератури. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму (Київ, 25–26 лист. 2020 р.). Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2020. С. 321–324.
- [6] Запорожець Д. А. Можливості та переваги використання Інтернет-ресурсів для студентів-філологів. Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe. URL : <http://scaspee.com/all-materials/8> (дата звернення : 12.02.2023).
- [7] Киналь А. Ю. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2020. 338 с.
- [8] Кучерук О. А., Караман С. О., Караман О. В., Віннікова Н. М. Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 71, № 3. С. 196–214.
- [9] Кушнір А. С. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування SMART-технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра філософії : 015. Вінниця, 2020. 306 с.
- [10] Луцан Н. І., Федорова О. А. Інтернет-ресурси як засіб формування аудитивних умінь української мови у іноземних слухачів підготовчого відділення. Scientific Journal «ScienceRise». 2015. № 6/1. С. 64–67.
- [11] Матяш В. Засоби формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх вчителів. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019. С.58–61.
- [12] Мхитарян О., Олійник О. Особливості використання технології веб-квесту на уроках української літератури. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2018. № 4. С. 75–81.
- [13] Потапенко О. І., Потапенко Г. І., Кожуховська Л. П. Інноваційні технології навчання методики української мови у вищих навчальних закладах та середніх освітніх закладах : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2006. 142 с.
- [14] Процька С. М. Комп'ютерно орієнтована методика формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх учителів-філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10. Київ, 2019. 304 с.
- [15] Римар Н. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання мови у ЗВО. Мовна освіта в сучасних ЗВО: тенденції, виклики, перспективи : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (Біла Церква, 6–7 берез. 2020 р.). Біла Церква : БНАУ, 2020. С. 97–99.
- [16] Семиног О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
- [17] Смирнова І. М. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів технологій до розроблення і використання електронних освітніх ресурсів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 709 с.

THE ROLE OF EDUCATIONAL INTERNET RESOURCES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Bezliudnyi Oleksandr Ivanovych

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of English Language and Methods of Teaching Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5191-4054
bezliudniy_oi@ukr.net

Lukiianchuk Inna Volodymyrivna

lecturer Ukrainian Language and Methodology Department,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9786-1450
inna.lukiianchuk@ukr.net

Abstract. The article reveals the role of educational Internet resources in training future teachers of the Ukrainian language and literature, the place of educational Internet resources in teaching the Ukrainian language. The possibilities of web technologies in testing the level of mastery of the Ukrainian language or a topic, without the participation or with the participation of a teacher, which shortens the time of checking the results, are highlighted.

The main methodological functions implemented by means of educational Internet resources regarding the Ukrainian language are highlighted: primary (informative, training, control-corrective), secondary

(communicative, organizational and stimulating). It has been established that the functions of educational Internet resources as a teacher's activity tool are based on its capabilities of accurate registration of facts, storage and transmission of a significant amount of information, grouping and statistical processing of data; as a tool for supporting the professional activity of a Ukrainian language teacher, it allows not only to work more effectively with educational materials, but also to optimize the educational process by systematically registering its parameters and creating data banks for each specific applicant and group in general (information on the initial level of knowledge, results of current control, average score, data on the prevailing pace of work, etc.); as a means of technical support for the activity of the teacher, educational Internet resources open wide prospects for improving the organization of the learning process, some organizational forms of the learning process cannot be implemented without the use of a computer; as a tool of educational and cognitive activity provides maximum support in mastering the language, which allows the learner to move to more rational forms of learning, eliminates the gap between acquiring knowledge and its actual assimilation. The advantages of the teacher's use of educational Internet resources are determined.

It has been established that learners of Ukrainian language classes can use educational Internet resources according to their individual needs at different stages of work and in different capacities. The advantages of using educational Internet resources for independent processing of educational material compared to classroom classes with a teacher are determined.

Keywords: educational Internet resources, web technologies, training, future teachers, Ukrainian language and literature, teaching the Ukrainian language, methodical functions, educational process, professional activity.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Baluyeva Yu. V. Forms and methods of using multimedia learning tools in Ukrainian language lessons in senior classes. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Series: Pedagogical sciences. 2011. No. 21. P. 11–19.
- [2] The use of information resources in the professional training of future teachers: experience, problems, prospects / Gurevich R., Gordiyshuk G., Konoshevskiy L., Konoshevskiy O., Solovoi V. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems: collection of scientific papers. Vinnytsia: Druk Plus LLC, 2022. Issue 65. P.5–20.
- [3] Use of information and communication technologies in teaching Ukrainian language and literature: manual. for the teacher / edited by O. Mesevrya, S. Sichkar. Cherkasy: CHOIPOP, 2012. 60 p.
- [4] Degtyareva G. A. The use of Internet resources as a means of forming the language culture of an individual. Bulletin of the Glukhiv State Pedagogical University. 2009. Issue 13. P. 230–234.
- [5] Yermakova O. P. Artskladova STEAM education in literature lessons. Innovative transformations in modern education: challenges, realities, strategies: coll. materials of the Second All-Ukrainian open science and practice online forum (Kyiv, November 25–26, 2020). Kyiv: National Center "Small Academy of Sciences of Ukraine", 2020. P. 321–324.
- [6] Zaporozhets D. A. Possibilities and advantages of using Internet resources for philology students. Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe. URL: <http://scaspee.com/all-materials/8> (access date: 12.02.2023).
- [7] Kinal A. Yu. Formation of information competence of future teachers of philological specialties in the process of professional training: diss. ... candidate ped. Sciences: 13.00.04. Vinnytsia, 2020. 338 p.
- [8] Kucheruk O. A., Karaman S. O., Karaman O. V., Vinnikova N. M. The use of ICT for the formation of professional competences in future teachers of the Ukrainian language and literature. Information technologies and teaching aids. 2019. Vol. 71, No. 3. P. 196–214.
- [9] Kushnir A. S. Preparation of future teachers of philological specialties for the use of SMART technologies in professional activity: dissertation. ... doctor of philosophy: 015. Vinnytsia, 2020. 306 p.
- [10] Lutsan N. I., Fedorova O. A. Internet resources as a means of forming auditory skills of the Ukrainian language in foreign students of the preparatory department. Scientific Journal "ScienceRise". 2015. No. 6/1. P. 64–67.
- [11] Matyash V. Means of formation of information and digital competence of future teachers. Digital competence of the modern teacher of the new Ukrainian school: collection. abstracts of the reports of the participants of the All-Ukrainian science and practice of the seminar (Kyiv, March 12, 2019) Kyiv.: Institute of Information Technologies and Teaching Tools of the National Academy of Sciences of Ukraine: Kyiv, 2019. P.58–61.
- [12] Mkhitarian O., Oliynyk O. Peculiarities of the use of web quest technology in the lessons of Ukrainian literature. Scientific Bulletin of Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi. Series: Pedagogical sciences. 2018. No. 4. P. 75–81.
- [13] Potapenko O. I., Potapenko G. I., Kozhukhovska L. P. Innovative technologies for teaching Ukrainian language methods in higher educational institutions and secondary educational institutions: Educ. manual Kyiv: Millennium, 2006. 142 p.
- [14] Protska S. M. Computer-oriented method of formation of professional and pedagogical competence of future philology teachers: diss. ... candidate ped. Sciences: 13.00.10. Kyiv, 2019. 304 p.
- [15] Rymar N. Yu. Information and communication technologies of language teaching in secondary schools. Language education in modern higher education institutions: trends, challenges, prospects: coll. theses of the All-Ukrainian science and practice conf. (Bila Tserkva, March 6–7, 2020). Bila Tserkva: BNAU, 2020. P. 97–99.
- [16] Seminog O. Professional training of future teachers of Ukrainian language and literature: monograph Sumy: VVP "Mriya-1" LLC, 2005. 404 p.
- [17] Smirnova I. M. Theoretical and methodological foundations of professional training of future technology teachers for the development and use of electronic educational resources: dissertation. ... Dr. Ped. Sciences: 13.00.04. Kyiv, 2018. 709 p.